

سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور

سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
معاونت آموزش و ترویج

مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع کشور

اصول شناسایی و بهره‌برداری از محوطه‌های بذرگیری

۷

۱۱۹۳

کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

◆ مقدمه

با توجه به اینکه فرایند تشکیل باغ بذر بسیار طولانی و سن بذردهی بسیاری از گونه‌های جنگلی بیشتر از ۱۰ سال است، بنابراین تا زمان به بذردهی رسیدن این باغ‌ها، محوطه‌های بذرگیری، از منابع مطمئن تأمین بذر خواهند بود. تاکنون در نیمی از جنگل‌های نیمه‌خشک کشور محوطه‌های بذرگیری شناسایی نشده‌اند، بنابراین شناسایی این محوطه‌ها برای تأمین بذر مناسب با هدف تربیت نسلی مقاوم از توده‌های جنگلی در آینده، از گام‌های بسیار ضروری است.

◆ تعریف

محوطه‌های بذرگیری، مناطقی از توده‌های طبیعی در جنگل بوده که با داشتن ویژگی‌های توپوگرافی، جنگل‌شناسی و خاک مناسب، معرف رویشگاه گونه مورد نظر بوده و برای تأمین بذر شناسایی و مدیریت می‌شوند.

◆ اهداف شناسایی و بهره‌برداری از

محوطه‌های بذرگیری

- تأمین بذر با کمیت و کیفیت مناسب برای جنگل‌کاری‌ها
- حفظ تنوع ژنتیکی و جلوگیری از فرسایش ژنتیکی در جنگل‌کاری‌ها
- شناسایی و ارزیابی پایه‌های نخبه در محوطه‌های بذرگیری برای استفاده در باغ‌های بذر

♦ اهمیت تنوع ژنتیکی در محوطه‌های بذرگیری

کاهش تنوع ژنتیکی، سازگاری و زنده‌مانی گونه‌ها را به خطر می‌اندازد و خطر انقراض را افزایش می‌دهد. تنوع ژنتیکی در افزایش مقاومت جنگل کاری‌ها نقش کلیدی دارد.

♦ ویژگی‌های محوطه‌های بذرگیری

۱- مکان

محوطه بذرگیری باید در کم‌شیب‌ترین، حاصل‌خیزترین و انبوه‌ترین قسمت جنگل (به‌ویژه در جنگل‌های نیمه‌خشک) انتخاب شود. البته باید به زهکشی هم توجه شود.

۲- مساحت و تعداد پایه مادری

- یک محوطه بذری برای ارائه کارکرد مناسب باید دست‌کم ۷۵ تا ۱۰۰ اصله درخت بالغ داشته باشد.
- هر محوطه بذرگیری باید آن‌قدر بزرگ باشد که طی حداقل سه سال به‌صورت غیرتکراری، هر سال از ۳۰ پایه مادری بذر جمع‌آوری شود.
- باتوجه به بند فوق، مساحت محوطه بذرگیری باید در جنگل‌های هیرکانی دست‌کم ۲ تا ۵ هکتار و در جنگل‌های تنک مناطق خشک و نیمه‌خشک حداقل ۵ الی ۱۰ هکتار باشد.

۳- تعداد و پراکنش

- تعداد و توزیع محوطه‌های بذرگیری تحت تأثیر دامنه پراکنش گونه، مسافت مجاز انتقال بذر و نهال و تراکم نهالستان‌ها است.
- محوطه‌های بذرگیری باید طوری انتخاب شوند که ضرورتی به انتقال بذر یا نهال در مسافت‌های بیش‌تر از ۱۰۰ کیلومتر نباشد.
- بهتر است به ازای هر ۲۵ الی ۳۰ هزار هکتار یک محوطه بذرگیری در نظر گرفته شود.

♦ چگونگی دخالت

- درخت آفت‌زده و بیمار باید از محوطه حذف شود.
- به کوددهی و سم‌پاشی نیاز نیست.

♦ ملاحظات بذرگیری

- به درختان بذرده باید برچسب زده شود.
- فاصله درختان بذرده حداقل ۵۰ متر باشد.
- سعی شود طی دو سال متوالی از درختان تکراری بذرگرفته نشود.
- اندکی از بذر باید روی درختی که از آن بذر گرفته می‌شود باقی بماند تا پایداری محوطه بذرگیری حفظ شود.

عنوان: اصول شناسایی و بهره‌برداری از محوطه‌های بذرگیری
ناظر: کمیته علمی نهضت مردمی تولید و کاشت یک میلیارد نهال

نویسنده: کامبیز اسپهبدی

همکاران: مهدی پورهایمی، محمدمتینی‌زاده، فاطمه عباسپور، محمدحسین صادق‌زاده

حلاج، فیروزه حاتمی

تنظیم، چاپ و نشر: ویدا همتی، فتح‌اله بهرامی

طراحی و صفحه‌آرایی: نرگس بهادر

ناشر: نشر آموزش کشاورزی، دفتر شبکه دانش و رسانه‌های ترویجی

شمارگان: محدود

نوبت چاپ: اول / ۱۴۰۲

مسئولیت درستی مطالب با نویسنده است.

شماره ثبت در مرکز فن آوری اطلاعات و اطلاع‌رسانی کشاورزی به ۶۳۳۸۷ تاریخ ۱۴۰۲/۰۱/۳۰ است.

نشانی: تهران، خیابان آزادی، بین نواب و رودکی، پلاک ۲۰۵، معاونت آموزش و ترویج کشاورزی
تلفن: ۶۶۴۳۰۴۶۵ | تلفکس: ۶۶۴۳۰۴۶۴ | کد پستی: ۱۴۵۷۸۹۶۶۸۱